

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ У НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ПОЛІ ДЕРЖАВИ

E-COMMERCE IN LEGISLATION SYSTEM OF UKRAINE

У статті розглянуто історію становлення законодавчого закріплення сутності категорії «електронна комерція». Визначено сутність поняття у широкому розумінні цього слова. Наведено динаміку розвитку e-commerce в Україні у грошовому вимірі, визначено тренд на подальше збільшення обсягів торгівлі в Інтернеті. Проаналізовано міжнародне законодавство у сфері регулювання електронної комерції та ключові нормативно-правові акти. Досліджено передумови формування національної системи законодавства, що регулює процеси електронної комерції, та її сучасний стан. Проаналізовано основні положення Закону України «Про електронну комерцію» щодо електронних правочинів, договорів та підписів. Проведено порівняльний аналіз нормативно-правових норм спеціального та загального законодавства щодо питань регулювання електронної комерції та відповідальності за порушення. Вказано принципи реформування національного законодавства у сфері торгівлі в Інтернеті.

Ключові слова: електронна комерція, e-commerce, нормативно-правове регулювання, законодавство, Internet, електронна торгівля.

В статье рассмотрена история становления законодательного закрепления

сущности категории «электронная коммерция». Определена сущность понятия в широком смысле этого слова. Приведена динамика развития e-commerce в Украине в денежном измерении, определен тренд на дальнейшее увеличение объемов торговли в Интернете. Проанализированы международное законодательство в сфере регулирования электронной коммерции и ключевые нормативно-правовые акты. Исследованы предпосылки формирования национальной системы законодательства, регулирующей процессы электронной коммерции, и ее современное состояние. Проанализированы основные положения Закона Украины «Об электронной коммерции» относительно электронных сделок, договоров и подписей. Проведен сравнительный анализ нормативно-правовых норм специального и общего законодательства по вопросам регулирования электронной коммерции и ответственности за нарушения. Указаны принципы реформирования национального законодательства в сфере торговли в Интернете.

Ключевые слова: электронная коммерция, e-commerce, нормативно-правовое регулирование, законодательство, Internet, электронная торговля.

УДК 658.849:346.54

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-21>

Скляр Д.В.

аспірант

Одеський національний економічний університет

Skliar Dmytro

Odessa National Economic University

The purpose of this article is to explore the essence of the concept of "e-commerce" and the peculiarities of the formation of legal regulators in this field. To analyze the problems of implementation of the principles of world law in the Ukrainian legal field, to characterize the main components of the modern system of legal regulation of e-commerce in Ukraine. The article highlights the formation and definition of e-commerce as a legal category, an analysis of international legislation in the field of regulation of e-commerce has been conducted. The appearance of the Internet has led to the new economic and legal phenomenon – e-commerce, which means commercial activity, as a set of technological, economic, financial and legal relationships with the use of information and communication technologies. In recent years, the volume of Internet trade in Ukraine has been steadily increasing. Ukraine shows one of the highest rates of e-commerce growth among European countries. The background of the occurrence and the present state of the national system of legislation regulating the processes of e-commerce has been studied. In the current system of Ukrainian legislation in the field of e-commerce, there are two main components: general and special legislation. The main points of the Law of Ukraine "On e-commerce" were determined and analyzed. The law defines the organizational and legal foundations of e-commerce activity in Ukraine, establishes the procedure for committing electronic transactions with the use of information and telecommunication systems and defines the rights and obligations of participants in e-commerce relations. Internet commerce is becoming a major lever of development in industrialized countries, and Ukraine has considerable potential to enter new international markets. E-commerce regulation legislation is set at a basic level, contains definitions of key terms and processes, but has the character of implemented international norms. Therefore, it is very important that there is a proper regulatory framework, the legislative consolidation of the priority development of e-commerce.

Key words: e-commerce, legal regulation, legislation, Internet, e-trade.

Постановка проблеми. Сучасний стан технологічного розвитку бізнесу дає змогу проводити всі етапи комерційних операцій безпосередньо в мережі Інтернет. Поява Інтернету призвела до виникнення нового економічного і правового явища – комерційної діяльності в Інтернеті (e-commerce), під яким мається на увазі сукупність технологічних, економічних, фінансових і юридичних взаємовідносин із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Розвиток Інтернет-торгівлі викликає значні зміни у правовій інфраструктурі бізнесу. Інтернет значно скорочує витрати на збут продукції або надання послуг, проте з поширенням використання e-commerce зростають проблеми з організації та відповідного нормативно-правового регулювання цієї діяльності.

Закріплення основ державного регулювання електронної торгівлі у законодавстві України, подальший розвиток її правового регулювання в спеціальних законах – це питання, які потребують подальшого вирішення, адже створення режиму максимального правового сприяння розвитку електронної комерції – фундамент успішної конкуренції українських суб'єктів підприємництва на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення економічних та нормативно-правових зв'язків електронної комерції відображено в працях українських та зарубіжних виконавців. Дослідження правового аспекту регулювання електронної торгівлі здійснювали такі науковці, як П. Біленчук, І. Белік, В. Гаєнко, М. Дутов, О. Вінник, Л. Борисова та М. Козир та ін. Започатковані дослі-

дження зосереджені на питаннях міжнародного регулювання електронної комерції та на принципах здійснення e-commerce з урахуванням міжнародного досвіду. Проте питання становлення українського нормативно-правового поля електронної комерції потребує більш детального аналізу.

Постановка завдання. Зазначене вище зумовило необхідність розкрити сутність поняття «електронна комерція» та визначити особливості становлення правових регуляторів у даній сфері, проаналізувати проблеми імплементації принципів та норм світового законодавства в українське правове поле, дослідити основні складники сучасної системи правового регулювання електронної комерції в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в Україні проголошений курс на євроінтеграцію, поступово відбувається інтернаціоналізація економічних процесів та гармонізація національного законодавства з міжнародними нормами. Такі узгодження дають можливості для більш ефективної співпраці громадян та підприємств різних країн, особливо ці тенденції характерні для мережі Internet.

Ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом 16 вересня 2014 р., Україна взяла на себе низку зобов'язань правового характеру, зокрема забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до законодавства ЄС відповідно до напрямів, визначених в Угоді. Одним із таких напрямів є електронна комерція [1, с. 114]. Із появою якісно нових соціально-правових відносин виникає потреба їх нормативній регламентації для уникнення проблем у процесі здійснення прав та обов'язків суб'єктів таких правовідносин.

Сучасна електронна комерція набуває все більш глобального та всеохоплюючого характеру. За останні роки, за різними експертними підрахунками, обсяги торгівлі (електронної комерції) у мережі Internet в Україні зросли від 5 млрд грн у 2012 р. до 65 млрд грн у 2018 р. (рис. 1). Україна показує один із найвищих показ-

ників розвитку e-commerce серед європейських країн. Натомість питання правового регулювання цієї сфери на національному рівні залишається не повноцінно врегульованим, а отже, потребує аналізу та уточнень.

Загальновизнаного визначення терміна «електронна комерція» не існує. СОТ під електронною комерцією розуміє виробництво, рекламу, продаж та розповсюдження товарів за допомогою телекомунікаційних мереж. У рамках ОЕСР під електронною комерцією розуміються всі види й форми комерційних угод, включаючи комерційну діяльність фізичних і юридичних осіб, які базуються на обробці та передачі даних у цифровій формі, включаючи текст, аудіо- та відеопередачі. Європейська Комісія визначає електронну комерцію як дистанційні послуги, що зазвичай надаються за винагороду електронним способом і за індивідуальною вимогою одержувача послуг.

Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю 1996 р. не пропонує визначення електронної комерції. У ньому передбачається, що поняття варто тлумачити у широкому розумінні цього слова, аби воно охоплювало питання, що впливають з усіх відносин торгового характеру [5].

Через виняткову значимість відносин у сфері електронної комерції для становлення конкурентоздатної ринкової економіки будь-яка цивілізована держава має сприяти їх розвитку. Для цього необхідно розробляти основні процедури і принципи здійснення електронної комерції, а також передбачати рівні юридичні гарантії та судовий захист для всіх її учасників. При цьому слід урахувати, що особливістю правовідносин, які мають бути врегульованими, є те, що вони здебільшого мають екстериторіальний характер. Однобічне застосування державою правових норм, які регулюють подібні відносини, без урахування досвіду міжнародної практики і законодавства інших країн буде неефективним [6].

На міжнародному рівні правова база Інтернет-комерції знаходиться у стадії формування. Пере-

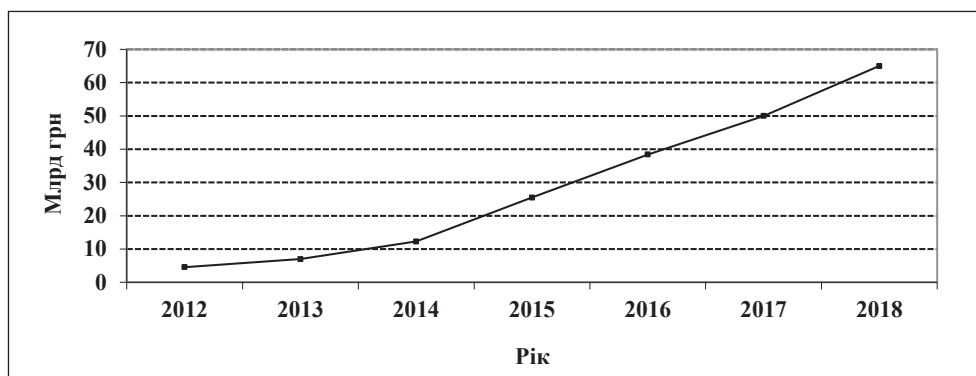

Рис. 1. Обсяги e-commerce в Україні, млрд грн

Джерело: складено автором за даними [2–4]

важно вона обмежується типовими рамковими законами, які вказують напрями розроблення правового регулювання, а не встановлюють обов'язкові правові норми.

Основні міжнародні нормативно-правові акти з регулювання електронної комерції такі:

- Конвенція ООН про використання електронних повідомлень в міжнародних договорах (2005 р.).

- Типовий закон «Про електронну торгівлю» ЮНСІТРАЛ (1996 р.).

- Декларація про свободу обміну інформацією в Інтернеті (2003 р.).

- Європейська декларація про права людини та верховенство вдачі в інформаційному суспільстві (2005 р.).

- Хартія глобального інформаційного суспільства (2000 р.).

- Будапештська конвенція про кіберзлочинність (2001 р.).

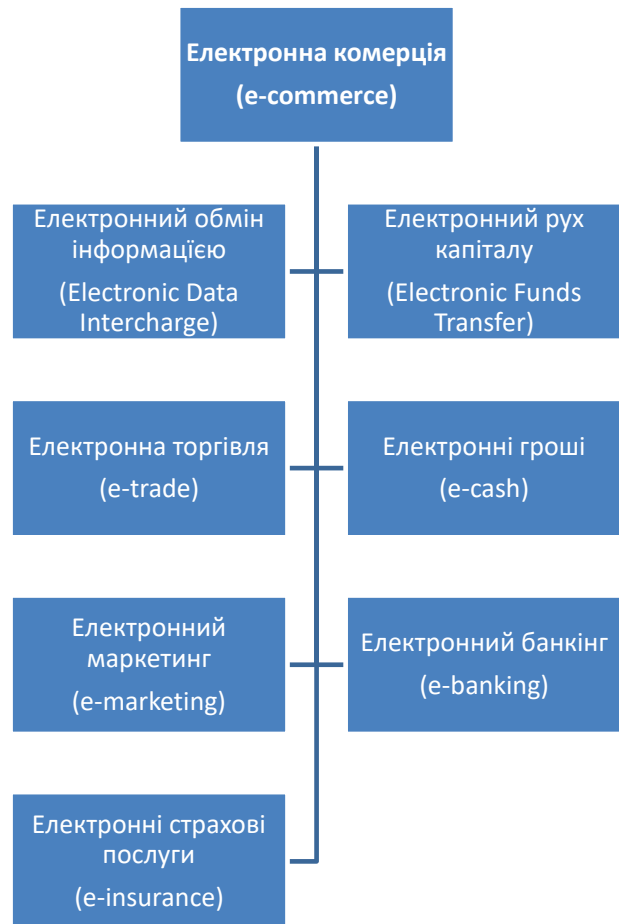
- Декларація принципів побудови інформаційного суспільства (2003 р.) та ін.

Першим кроком у галузі розвитку міжнародного права щодо регулювання електронної комерції став прийнятий Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН у 1996 р. Типовий закон «Про електронну торгівлю» (так званий Типовий закон ЮНСІТРАЛ). Цей документ має рамковий, рекомендаційний характер і призначений передусім для використання державами як основи для розроблення національного законодавства. Типовий закон ЮНСІТРАЛ заклав правові основи діяльності у сфері електронної торгівлі, дав визначення основним поняттям (електронний документ, електронний документообіг, електронний підпис, автор електронного документа, інформаційна система), визнав юридичну і доказову силу за документами в електронній формі; визначив вимоги, що висуваються до електронного підпису як засобу підтвердження достовірності та цілісності електронного документа [6].

Головна проблема Інтернет-комерції – невизнання державними органами і судами юридичної сили документів та повідомлень, які існують лише в електронній формі. Типовий закон установлює найважливіший правовий принцип електронної комерції: «Сторони, які уклали угоду, не мають права ставити під сумнів дійсність і обов'язковість останньої тільки на тій підставі, що вона укладена і підписана електронним способом».

Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю – це модельний акт, за допомогою якого країни можуть у національному законодавстві вирішити основні проблеми, пов'язані з правовим регулюванням Інтернет-договорів [5].

Відповідно до загальноприйнятого трактування ЮНСІТРАЛ, нині до електронної комерції відносять такі форми господарської діяльності (рис. 2):

Рис. 2. Складники сучасного e-commerce

Джерело: складено автором за даними [7]

На відміну від законодавства багатьох країн (США та держав – членів ЄС) законодавство України містить незначну кількість норм, покликаних регулювати безпосередньо електронну комерцію. Хоча такий підхід має позитивні наслідки (нижчий рівень зарегульованості та вищий рівень свободи підприємництва, технологічно нейтральний режим регулювання тощо), відсутність спеціальних норм дедалі дається взнаки.

Загальні норми, якими регулюється здійснення підприємницької діяльності (норми Цивільного та Господарського кодексів, Закону України «Про захист прав споживачів» тощо), все частіше виявляються нездатними адекватно регулювати суспільні відносини, що виникають під час ведення електронної комерції, та гальмують її розвиток в Україні [7].

У сучасній системі законодавства України у сфері електронної комерції можна виділити два основні складники: загальне та спеціальне законодавство.

До загального законодавства відносять Господарський та Цивільний кодекси України та інші закони, що регулюють право на господарську діяльність, створення відповідного суб'єкта госпо-

дарювання, правовий режим майна таких суб'єктів, облік та звітність, відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, господарські зобов'язання, господарсько-правову відповідальність тощо.

Спеціальне законодавство врегульовує особливості, пов'язані з використанням мереж електрозв'язку, зокрема Інтернету, та вчинення правочинів, а саме: укладання договорів, умови договору, що здійснюється через мережі електрозв'язку, порядок використання електронних документів, їхні оригінали, підтвердження отримання електронних документів, використання електронного цифрового підпису тощо [8].

До спеціального законодавства можна віднести такі закони України: «Про інформацію», «Про телекомунікації», «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис» та «Про електронну комерцію».

Важко переоцінити важливість прийняття Закону України «Про електронну комерцію» у 2015 р. [9], який визначає організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлює порядок учинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначає права й обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції, описує порядок укладання угод у цій сфері [7].

Головна його мета – створення організаційно-правових засад здійснення електронної комерції в Україні та регулювання відносин, що виникають під час укладання й виконання угод, учинених в електронній формі із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Цей закон є базовим для розуміння принципів електронної комерції, порядку укладання електронних угод та інших важливих умов діяльності у цій сфері. При цьому основна мета законопроекту – визнати електронні угоди нарівні з угодами, що укладені в письмовій формі.

Необхідно відзначити, що питання правовідносин у сфері електронної торгівлі на момент прийняття Закону вже були закріплені у Цивільному кодексі України та декількох законах України: «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис» та ін. Проте прийняття Закону комплексно врегульовує питання укладання, підписання та визнання електронних договорів.

Ст. 11 Закону «Про електронну комерцію» фактично перефразовує ст. 207 Цивільного кодексу. Відповідно до цього Закону, електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями, підписаний у визначеному цим законом порядку, вважається таким, що за правовими наслідками прирівнюється до договору, укладеного у письмовій формі.

Ст. 5 Закону «Про електронну комерцію» містить дещо заплутану презумпцію дійсності електронного правочину, згідно з якою правочин не може бути визнано недійсним у зв'язку з його вчиненням в електронній формі, якщо інше не передбачено законом. При цьому Закон «Про електронну комерцію» не передбачає підстав для визнання правочину недійсним у зв'язку з його вчиненням в електронній формі.

Закон «Про електронну комерцію» врегулював процес укладення електронних договорів на принципово новому рівні. Аналогічно Цивільному кодексу Закон використовує концепції оферти та акцепту, що є логічним, оскільки електронний договір, насамперед, є договором.

Відповідно до п. 4 ст. 11 Закону «Про електронну комерцію», пропозиція укласти електронний договір (оферта) може бути зроблена шляхом її розміщення в мережі Інтернет, в інших інформаційно-телекомунікаційних системах або шляхом надсилання електронного повідомлення, метою якого є пряме чи опосередковане просування товарів, робіт та послуг або ділової репутації особи, яка провадить господарську або незалежну професійну діяльність. Закон «Про електронну комерцію» прямо передбачає, що оферта може включати всі необхідні умови шляхом перенаправлення споживача до іншого електронного документа.

Відповідно до ст. 12 цього Закону, такі електронні правочини, а також електронні правочини, щодо яких сторони домовилися про підписання, мають бути підписані за допомогою електронного підпису або електронного цифрового підпису, електронного підпису одноразовим ідентифікатором (тобто алфавітно-цифровою послідовністю, яку отримує покупець під час реєстрації в інформаційно-телекомунікаційній системі Інтернет-магазину), аналога власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису або іншого аналога власноручного підпису) за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів [10].

За порушення у сфері електронної комерції може застосовуватися кримінальна, адміністративна, цивільно-правова та господарсько-правова відповідальність залежно від змісту порушення та правовідносин, у межах яких вона застосовується. Наприклад, у разі вчинення шахрайства у сфері електронної комерції особу можуть притягнути до кримінальної відповідальності, а якщо йдеться про порушення положень електронної угоди, то застосовуватиметься цивільно-правова відповідальність.

Отже, електронна комерція є потужним важелем економічного зростання, що потребує належного правового регулювання. Для того щоб електронна торгівля досягла поставлених перед нею

цілей (створення єдиного внутрішнього ринку у сфері свободи руху послуг інформаційного суспільства, встановлення правової визначеності в електронній торгівлі за умови дотримання балансу прав споживачів, виробників і суспільно важливих інтересів), вона має базуватися на принципах, які зроблять електронну торгівлю більш доступною та зрозумілою для великого загалу, нормативно врегульованою [11].

Серед основоположних принципів реформування законодавства у сфері Інтернет-торгівлі мають бути такі: недопущення посилення регулювання через те, що Інтернет-середовище є висококонкурентним, спрощення та доопрацювання нормативного визначення електронного правочину, зменшення регуляторного й адміністративного тиску на суб'єктів господарювання у сфері e-commerce.

Висновки з проведеного дослідження. Сучасні тенденції розвитку обсягів e-commerce в Україні та світі свідчать про зміни у структурі проведення платежів на користь збільшення online-покупок. Інтернет-торгівля стає потужним важелем розвитку у промислово-розвинутих країнах, і в Україні є значний потенціал для виходу на нові міжнародні ринки.

На разі можна констатувати факт, що законодавство у сфері регулювання електронної комерції сформовано на базовому рівні, містить визначення основних термінів та процесів, проте носить характер імплементованих міжнародних норм, тому дуже важливим є існування належної нормативної бази, законодавче закріплення пріоритетного розвитку e-commerce і розроблення додаткових актів практичного призначення у сфері регулювання електронної торгівлі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Адамюк Д.І. Правові засади регулювання електронної комерції в Європейському Союзі. *Правове регулювання відносин у мережі Інтернет* : кол. монографія / за ред. С.В. Глібо, К.В. Єфремова. Харків, 2016. С. 112–133.
2. Гліненко Л., Дайновський Ю. Стан і перспективи розвитку електронної торгівлі України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2018. № 1. URL : http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2018_1_83_102.pdf (дата звернення: 10.06.2019).
3. Злат'єва Д. Електронний рік: підсумки українського e-commerce за 2017 р. *Асоціація рітейлерів України*. 15.01.2018. URL : <https://rau.ua/novyni/novini-kompanij/e-commerce-2017/> (дата звернення: 15.08.2019).
4. Карпенко О. Електронная коммерция в Украине доросла до 65 млрд грн: оценка компании EVO. *AIN.UA*. 17.12.2018. URL : <https://ain.ua/2018/12/17/elektronnaya-kommerciya-v-ukraine-dorosla-do-65-mlrd-grn-ocenka-kompanii-evo/> (дата звернення: 20.08.2019).

5. Правове регулювання інтернет-комерції. *Міжнародне приватне право* : короткий курс лекцій. URL : https://studme.com.ua/175306077687/pravo/pravovoe_regulirovanie_internet-kommertsii.htm (дата звернення: 14.10.2019).

6. Пиріг С.О. Платіжні системи : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 240 с.

7. Крегул Ю., Батрименко В., Батрименко В. Правове регулювання міжнародної електронної комерції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 2. С. 136–147.

8. Зеліско А.М., Байцар Р.І. Розвиток нормативно-правового регулювання електронної комерції в Україні. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2016. № 3. С. 39–44.

9. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. Ст. 410.

10. Нікіфоров А., Михайлик С. Чому укладання договорів у сфері електронної комерції це не лише click та tap. *Юридична газета online*. № 45(543). URL : <http://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/chomu-ukladannya-dogovoriv-u-sferi-elektronnoyi-kommerciyi-ce-ne-lishe-click-ta-tap.html> (дата звернення: 12.09.2019).

11. Нескороджена Л. Принципи електронної торгівлі. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 2. С. 113–117.

REFERENCES:

1. Adamiuk D. I. (2016) *Pravovi zasady rehulivannia elektronnoi komertsii v Yevropeiskomu Soiuzi* [Legal bases of regulation of electronic commerce in the European Union]. *Pravove rehulivannia vidnosyn u merezhi Internet* [Legal regulation of relations in the Internet]. Kharkiv. pp. 112-133.
2. Hlinenko L., Dainovskyi Yu. (2018) *Stan i perspektvyv rozvytku elektronnoi torhivli Ukrainy* [State and prospects of development of electronic commerce of Ukraine]. *Marketing and Innovation Management*. Available at: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2018_1_83_102.pdf (accessed 10 June 2019).
3. Zlatieva D. (2018) *Elektronnyi rik: pidsumky ukrainskoho e-commerce za 2017-y.* [Results of Ukrainian e-commerce for 2017]. *Association of Retailers of Ukraine*. Available at: <https://rau.ua/novyni/novini-kompanij/e-commerce-2017/> (accessed 15 August 2019).
4. Karpenko O. (2018) *Elektronnaia kommertsyia v Ukrainy dorosla do 65 mlrd hrn: otsenka kompanii EVO* [E-commerce in Ukraine has grown to 65 billion UAH: EVO assessment]. *AIN.UA*. Available at: <https://ain.ua/2018/12/17/elektronnaya-kommerciya-v-ukraine-dorosla-do-65-mlrd-grn-ocenka-kompanii-evo/> (accessed 20 August 2019).
5. *Pravove rehulivannia internet-komertsii* [Legal Regulation of Internet Commerce]. *Private International Law*. Available at: https://studme.com.ua/175306077687/pravo/pravovoe_regulirovanie_internet-kommertsii.htm (accessed 14 October 2019).
6. Pyrih S.O. (2008) *Platizhni systemy* [Payment systems]. *Tsentr uchbovoi literatury*. pp. 240. (in Ukrainian)
7. Krehul Yu., Batrymenko V., Batrymenko V. (2018) *Pravove rehulivannia mizhnarodnoi elektron-*

noi komertsii [Legal regulation of international e-commerce]. *Foreign Trade: Economy, Finance, Law*. no. 2, pp. 136-147.

8. Zelisko A. M., Baitsar R. I. (2016) Rozvytok normatyvno-pravovoho rehuliuвання elektronnoi komertsii v Ukraini [Development of regulatory regulation of e-commerce in Ukraine]. *STANDARDIZATION OF QUALITY CERTIFICATION*. no. 3, pp. 39-44.

9. Pro elektronnu komertsiiu: Zakon Ukrainy vid 03.09.2015 r. (2015) [On e-commerce: Law of Ukraine] Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. no. 45, pp. 410.

10. Nikiforov A., Mykhailyk S. (2016) Chomu ukladannia dohovoriv u sferi elektronnoi komertsii tse ne lyshe click ta tap [Why contracting in the field of e-commerce is not just a click and tap]. *Legal Newspaper Online*. no. 45 (543). Available at: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/chomu-ukladannya-dogovoriv-u-sferi-elektronnoyi-komerciyi-ce-ne-lishe-click-ta-tap.html> (accessed 12 September 2019).

11. Neskorozhena L. (2017) Pryntsyipy elektronnoi torhivli [Principles of e-commerce]. *Visegrad Journal on Human Rights*. no. 2, pp. 113-117.